

DANSK KRONIK

Københavns politis nytårsopgørelse over *kriminaliteten i hovedstaden i 1951* viste en beklagelig stigning i forhold til det foregående år (sml. herved dette tidsskrift 1951 p. 80). Antallet af anmeldte forbrydelser steg fra ca. 29.500 til omtrent 34.000, en stigning på 15 %. Ligesom ved tidligere opgørelser kan det konstateres, at de forskellige forbrydelsesarter udviser forskellige bevægelser. Denne gang er det tyveriernes antal, der er steget, for de simple tyveriers vedkommende med over 23 %. Også sædelighedsforbrydelser er der flere af, men til gengæld en nedgang i antallet af bedragerier på omtrent 15 %. — Der har været en mindre nedgang i den samlede opklaringsprocent, til dels en følge af det øgede antal tyverier i 1951.

Justitsministeriet har nedsat en *kommission til at overveje spørgsmål vedrørende de retspsykiatriske undersøgelser i straffesager*. Kommissionens opgave omfatter en hensigtsmæssig organisering af det apparat, der står og bør stå til rådighed for de retspsykiatriske undersøgelser, derunder spørgsmål om, hvem der kan foretage sådanne undersøgelser, og de krav, der kan og bør stilles til deres psykiatriske uddannelse, samt spørgsmål vedrørende muligheden for og hensigtsmæssigheden af at anvende særlige undersøgelsesmetoder og vedrørende de om undersøgelserne afgivne erklæringer og disses benyttelse under retssagen. Hertil er i kommissoriet føjet spørgsmål om kriminelles anbringelse under mentalobservation (derunder om eventuel indretning af observationsafdelinger) samt — i det omfang det skønnes nødvendigt at medtage dette — spørgsmål om psykiatrisk behandling af kriminelle. — Kommissionens formand er højesteretsdommer *Jens Herfelt*. De øvrige medlemmer er: overlæge, dr. med. *Erik Uhl*, overlæge, dr. med. *C. Clemmesen*, kredslæge *S. L. Henrichsen*, statsadvokat *K. Kirchheiner*, ekspeditionssekretær *I. J. Unsgaard*, direktoratet for statens sindssygehospitaler, kontorchef *F. M. Hartmann*, arbejds- og socialministeriet, overlæge, dr. med. *Johs. Nørvig*, overlæge, dr. med. *G. K. Stürup*, overlæge, dr. med. *Max Schmidt*, politiinspektør *Henry Kudsk*, professor, dr. jur. *Stephan Hurwitz*, direktør for fængselsvæsenet *H. Tetens*, landsretssagfører *Poul Christiansen*, overlæge, dr. med. *P. Dickmeiss*, overlæge, dr. med. *A. Schwalbe-Hansen*, kontorchef i justitsministeriet *Erik Velli*, byretsdommer *Mogens Hvidt* og kontorchef i justitsministeriet *Chr. Ludvigsen*. — Kommissionens sekretær er sekretær i justitsministeriet *Asbjørn Grathe*.

Professor i strafferet ved Aarhus universitet *Louis le Maire* er pr. 1. januar 1952 udnævnt til direktør for statens sindssygehospitaler. Direktør le Maire er derefter blevet formand for en af indenrigsministeriet nedsat *kommission*, der skal afgive indstilling angående *statens sindssygeværns udviklingslinier* i organisations- og bygningsmæssig henseende med særligt henblik på hospitalernes fornødne tilpasning

til nutidens krav og behandlingsformer. Under kommissionens overvejelser, der i første linie skal tage sigte på hospitalernes modernisering og udbygning og på deres stilling inden for det almene sygehusevæsen, skal også inddrages spørgsmålet om behandlingens mulige udvidelse til patientkategorier med andre sindslidelser end de egentlige sindssygdomme. — I kommissionen sidder repræsentanter for rigsdagen, administrationen, lægeorganisationerne m. v.

Direktør le Maire er trådt tilbage som medlem af den permanente straffelovskommission.

Planen om at afbøde den betydelige pladsmangel i *psykopatforvaringsanstalten* ved oprettelse af en midlertidig forvaringsafdeling i statsfængslet i Horsens (i stedet for afdelingen i vestre fængsel) blev realiseret i efteråret 1951. Dr. *Finn Larsen* er ledende psykiater ved afdelingen, i hvilken der hensidder ca. 170 forvarede.

Til professor, dr. med. *Hjalmar Helweggs* efterfølger som professor i psykiatri ved Københavns universitet og overlæge ved rigshospitalets psykiatriske klinik er udnævnt afdelingslæge ved sindssygehospitalet i Risskov, dr. med. *Villars Lund*.

Knud Waaben.

NORSK KRONIKK

Landssvikoppgjøret ble i begynnelsen av dette år debattert i Stortinget. Utgangspunktet for diskusjonen var en innstilling justisnemnda hadde avgitt i anledning en melding fra justisministeren om angrepene på landssvikoppgjøret.

Debatten frambrakte lite nytt. Nå som før støttet de fleste tingmennene opp under de prinsippene rettsoppgjøret har vært basert på, mens noen få var kritisk innstilt. For øvrig var det enighet om at det ennå er for tidlig å foreta en endelig vurdering av oppgjøret. „Det er innlysende“, heter det i en uttalelse av justisnemnda, „at en slik sammenfattende vurdering først lar seg gjennomføre når hele utviklingen til en viss grad kan sees i historisk perspektiv.“

Det ble i debatten pekt på at en viktig oppgave i forbindelse med landssvikoppgjøret ennå gjenstår: å foreta den juridiske, kriminalpolitiske og psykologiske vurdering av de erfaringene en har høstet under oppgjøret. Justisministeren nevnte at han hadde drøftet dette spørsmålet med riksadvokaten og flere juridiske professorer, men at det hittil ikke hadde vært tid til å ta oppgaven opp. Nå håpet han at det kunne bli anledning til å få satt arbeidet i gang.

Justisnemndas innstilling inneholdt en del statistikk pr. 1. okt. 1951 vedrørende landssvikoppgjøret og oppgjøret med krigsforbryterne. Tallene i parentes gjelder krigsforbryterne. I alt har ca. 93.000 (347) fått etterforsket sitt landssvikforhold under krigen. Uoppgjort er ca.

100 (0) saker. Ca. 37.000 (261) har fått sin sak henlagt på grunn av bevisets stilling. Påtaleunntatelse er meddelt i ca. 5.500 (0) saker. 30 (15) er dømt til døden, ca. 17.000 (66) er idømt frihetsstraff. Ca. 3.000 (0) har vedtatt forelegg på frihetsstraff. Ca. 29.000 (0) er bøtelagt. Ca. 1.400 (5) er frifunnet.

Av dødsdommene er 25 (13) eksekvert. 4 (2) er benådet mens 1 dømt for landssvik døde etter at dommen var endelig. I alt er ca. 3.600 personer gitt hel eller delvis benådning for landssvikstraff. Herav har ca. 2.300 fått delvis benådning for ubetinget frihetsstraff.

Pr. 1. okt. 1951 satt det 139 landssvikere i fengsel og sonet straff. I februar 1952 var tallet ca. 100. De fleste er dømt for drap, legemskrenkelse eller Abwehr-virksomhet.

I januar i år ble innstilling til lov om barnevern lagt fram. Et viktig punkt i innstillingen er koordinering av alt barnevernsarbeid under én ledelse. Som et ledd i koordineringen foreslås opprettet kommunale barnevernsnemnder som skal overta de oppgaver verjerådene nå har pluss en rekke andre oppgaver. De viktigste funksjoner som etter forslaget skal tilligge barnevernsnemndene er: 1. Å gripe inn til vern om barn som ikke blir forsvarlig behandlet eller forsørget eller hvor barnets atferd eller tilstand gjør det påkrevd. 2. Å føre tilsyn med alle fosterbarn i kommunen. 3. Å føre tilsyn med alle barnevernsinstitusjoner i kommunen. 4. Å organisere ettervernet.

Mens verjerådet har 7 medlemmer med dommer, prest og lege som obligatoriske, er medlemstallet i barnevernsnemndene foreslått til 5. Alle medlemmene skal velges, men slik at ett av dem må være lege. Dommeren er imidlertid ikke helt sjaltet ut som obligatorisk medlem. Han skal være til stede og lede forhandlingene når det er spørsmål om å ta et barn fra noen av foreldrene, men stemmerett får han ikke. Begrunnelsen for at dommeren ikke skal fungere som obligatorisk medlem på like linje med de andre, er bl. a. at en ønsker å få bort det domstolspreg som hefter ved de nåværende verjerådene. I en kronikk i Verdens Gang påpeker sorenskriver Harbek at barnevernsnemnden faktisk vil fungere som en domstol og at samme garantier bør stilles som ved vanlig domstolsbehandling. Det fremheves at dommeren bør ha stemmerett når det er snakk om å ta barnet fra foreldrene. For øvrig hevdes det at presten bør være obligatorisk medlem av barnevernsnemnden, da erfaringen gjerne viser at han hører til verjerådets mest verdifulle medlemmer.

I en straffesak som kom opp for retten i slutten av forrige år ble et interessant prinsipielt spørsmål reist. Foranledningen var at tiltalte hadde brakt med seg lydbånd i retten til å ta opp rettsforhandlingene med. Aktor nedla protest mot bruken av lydbånd, da han mente at det ville kunne innvirke på vitnenes utsagn.

Da det ikke var noen regler som forhøyd bruken av lydbånd, fant ikke retten å kunne nedlegge noe forbud. Beslutningen foranlediget

at lagmann Aasgaard sendte justisdepartementet en anmodning om å utarbeide instruksjer om bruken av mekaniske midler i rettssalene. Justisdepartementet har meddelt at slike instruksjer vil bli utarbeidet, og frarår at lydbåndopptak i mellomtiden blir brukt.

E. Rønne Petersens bok, „Provrörsmänniskan“, om kunstig inseminasjon har vært gjenstand for heftig debatt i pressen. Det er særlig de etiske og familierettslige sider av spørsmålet som har vært drøftet, men i den siste tiden har også enkelte strafferettslige spørsmål kommet i søkelyset. Det er bl. a. hevdet at det rammes av straffeloven å oppgi til offentlig myndighet ektemannen som far når barnet er resultatet av heterolog inseminasjon.

I et intervju i dagspressen gjør riksadvokat Aulie rede for påtalemyndighetens syn på saken. Riksadvokaten peker på at barnet etter norsk rett ansees som født i ekteskap, dersom ikke faren innen 6 måneder etter at han fikk kjennskap til fødselen reiser sak til fraleggelse av farskapet. Av lovens ordning følger det at ektemannen ikke har noen plikt til å opplyse om at han ikke er far til barnet. En slik plikt kan heller ikke moren ha, hvis barnet er født i ekteskap.

For øvrig nevner riksadvokaten at offentlig myndighet visstnok aldri spør om ektemannen er far til barnet, men bare om ektemannens navn, så i praksis behøver ikke foreldrene å gi andre opplysninger enn dem som er riktige.

Anders Bratholm.

SVENSK KRÖNIKA

I ett föregående häfte¹⁾ omnämndes en framställning från riksåklagaren angående den lämpligaste reaktionsformen för ungdom i åldern 15—17 år som begått brott. Senare har riksåklagaren i en ny skrivelse till Kungl. Maj:t framhållit vådorna av den långa tid som förflyter från det ett brott upptäcks till dess åklagaren meddelar beslut om åtalseftergift eller väcker åtal och dom meddelas. Över båda dessa skrivelser har strafflagberedningen, barnavårdskommittén och ungdomsvårdsskoleutredningen²⁾ avgivit gemensamt utlåtande.

Kommittéerna är ense om att principen om fängelsestraffets avskaffande för ungdom under aderton år bör komma till klart uttryck i lagstiftningen samt att åtgärder skyndsamt bör vidtagas för att stärka samhällets möjligheter att på ändamålsenligt sätt omhändertaga de unga lagbrytarna. I utlåtandet har starkt understrukits nödvändigheten av att tillräckliga resurser i personal och anstalter tillhandahållas. Enligt kommittéernas mening ligger frågan om samhällets resurser i kampen mot brottsligheten väsentligen på det ekonomiska planet. Aldrig så omsorgsfullt utarbetade lagar är till föga gagn om icke de ekonomiska förutsättningarna skapas för deras tillämpning i enlighet

1) NTfK 1951 s. 366. 2) Se NTfK 1950 s. 258.

med deras syfte. Det uttalas vidare att den nuvarande uppdelningen av vården om de yngsta lagöverträdarna på två olika administrativa områden, socialvårdens och kriminalvårdens, medför allvarliga olägenheter och minskar utsikterna till gynnsamma resultat av kampen mot brottsligheten. Det är ett viktigt kriminalpolitiskt önskemål att denna dualism undanröjes och att omhändertagandet av de yngsta organiseras efter enhetliga linjer.

För att främja en utveckling av tillgängliga resurser i den antydda riktningen, finner kommittéerna att det är angeläget att införa klara bestämmelser som utvisar att 15—17-åringar icke bör dömas till frihetsstraff utan omhändertagas enligt barnavårdslagen för skydds-
uppfostran. Vid utlåtandet har också fogats en del lagutkast. Den centrala bestämmelsen innehåller förbud att döma den som är under aderton år till frihetsstraff, med mindre särskilda skäl därtill äro. Enligt motiven till stadgandet skall frihetsstraff endast rent undantagsvis ådömas. Man har inte närmast åsyftat sådana fall som då brottet är särskilt grovt. Det har i stället betonats att det är fråga om fall för vilka barnavården för närvarande saknar resurser, d. v. s. enstaka fall av de farligaste unga brottslingarna. Det har särskilt framhållits att såsom skäl att ådöma fängelse kan inte accepteras åsikten, att en dom å frihetsstraff skulle vara bättre ägnad än skydds-
uppfostran att avhålla andra än den tilltalade från att begå liknande brott.

Även i fråga om överlämnande för skydds-
uppfostran föreslås en ändring. För närvarande är domstolen hänvisad till att meddela villkorlig dom och i samband därmed överlämna åt barnavårdsnämnd att vidtaga åtgärd för den dömdes omhändertagande för skydds-
uppfostran. Enligt lagförslaget skall domstol kunna direkt överlämna saken till barnavårdsnämnd för åtgärd utan att vara bunden av de förutsättningar som gäller för meddelande av villkorlig dom. Härigenom framhålls tydligt att om frihetsberövande är nödvändigt för person under aderton år det skall ske i form av skydds-
uppfostran.

Ändringar har föreslagits också i lagen om eftergift av åtal mot vissa underåriga. Man har menat att om i lag fastslås principen att skydds-
uppfostran — som beslutas av barnavårdsnämnd — bör ersätta frihetsstraff, finnes inte anledning för åklagaren att draga ett mål inför domstol i andra fall än då domstols medverkan är nödvändig för bestämmande av påföljd. Det har utförts så att i lagen sägs att i alla de fall då åtal eftergift kan meddelas bör det också ske om inte vissa angivna omständigheter föreligger. De omständigheter som uppräknats är: att särskilda skäl är till ådömande av frihetsstraff eller förvaring i säkerhetsanstalt, att böter bör ådömas, att handläggning inför domstol erfordras för utredning om brottet eller att eljest särskild anledning föreligger att draga målet inför domstol. I sistnämnda grupp ingår fall där målsägandens skadeståndsanspråk gör det angeläget att målet kommer inför domstol genom åtal. Vidare kan villkorlig dom framstå som den lämpligaste påföljden framför vård enligt barnavårdslagen. Ytterligare en del omständigheter har berörts i motiven.

Ändringarna i åtalseftergiftslagen kommer att leda till att antalet åtal väsentligt minskar; avgörandet om påföljd för en lagbrytare i åldern 15—17 år kommer huvudsakligen att ligga hos åklagaren, statsåklagaren.

För att avhjälpa långsamheten i handläggningen av ärenden om åtalseftergift för unga lagöverträdare föreslås att i lagen föreskrives viss tid för avgivande av utlåtande av barnavårdsnämnd. Allmänt stadgas att ärende om åtalseftergift skall handläggas med största skyndsamhet. Väckes åtal skall målet av domstol handläggas med samma snabbhet som gäller mål däri den tilltalade är häktad.

I en sammanfattning gör kommittéerna bland annat följande uttalanden: Som mål för utvecklingen av brottsbekämpandet beträffande åldersgruppen 15—17-åringar bör uppställas, att allt omhändertagande för vård och tillsyn sker av barnavårdsorgan och regleras i barnavårdslagen, i den mån icke särskild psykiatrisk vård finnes erforderlig. Slutmålet är med andra ord att beträffande denna åldersgrupp kunna helt avstå från användandet av frihetsstraff. Kommittéernas arbetsuppgifter bör omedelbart inriktas på att i förslag till åtgärder och anslagsäskanden verka för detta programs realiserande, så att i första hand vård och tillsyn i frihet må kunna effektivt genomföras och, i den mån anstaltsbehandling icke kan undvaras, vårdmöjligheterna i barnavårdens hem och skolor liksom i psykiatriska anstalter fullt svarar mot behovet och erforderliga resurser för eftervården tillhandahållas.

Till en utbyggnad och förstärkning av ungdomsvårdsskoleorganisationen, en väsentlig fråga för de lagstiftningsåtgärder som ovan berörts, syftar anslagsäskanden som i statsverkspropositionen framställas av socialministern, statsrådet *Gunnar Sträng*. Vad här föreslås tar emellertid inte närmast sikte på att möjliggöra en ökad tillströmning av kriminell ungdom utan är föranlett redan av de svårigheter som för närvarande föreligger att på tillfredsställande sätt taga hand om klientelet. Ungdomsvårdsskoleutredningen hade påtalat de bristande resurserna att taga hand om de mest svårbehandlade normalbegåvade ynglingarna, som omhändertagits före fyllda aderton år. Specialavdelningar finns för närvarande vid Långanäs, huvudsakligen avsedd för 18—21-åringar, och vid Lövsta för psykiskt abnorma. Nu föreslås att en specialavdelning inrättas även vid Sundbo för svårbehandlade normalbegåvade elever under aderton år.

Carl Holmberg.